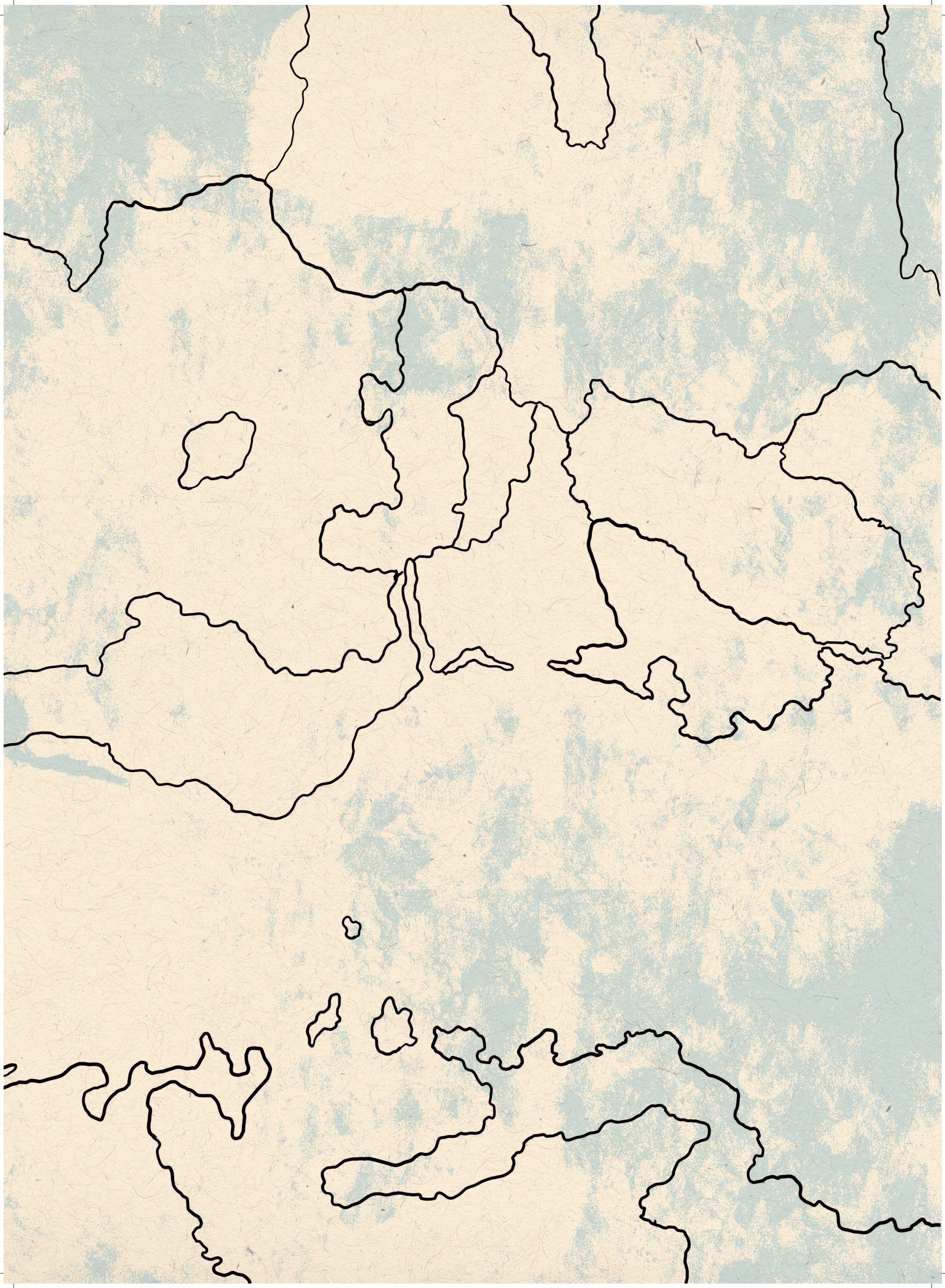
ÖTÜKEN

TÜRK DÜNYASI
KÜLTÜR ATLASI

AHMET YEŞİLTEPE

RESİMLEYEN
BERK ÖZTÜRK

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2048
ÇOCUK / GENÇLİK: 45
T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-632-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğtul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kitap Editörü: Öznur İzgi

Editör: Ayşegül Karayama

Grafik Editörü: Ceyhun Durmaz

Baskı ve Cilt: Vizyon Basımevi Kâğıtçılık
Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad. Nu: 1/Z
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika Nu: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ahmet Yeşiltepe: İletişim alanında lisans ve yüksek lisans eğitimine sahip. Mesleğine TRT'de başlayıp dış haberler alanında uzmanlaştı. Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde ve siyasi merkezlerde muhabir olarak çalıştı.

Doğuş Yayın Grubu'nun radyolarını yönetti, Ntvmsnbc'nin yayın yönetmenliğini yürüttü, NTV'de uzun yıllar haber ve belgesel programları hazırlayıp sundu. Bunlar arasında Zaman Yolcusu, Türklerin İzinde, Müze Ziyaretçisi, Dünyanın En Büyük Müzesi Türkiye, Kurtuluş Savaşı Günlükleri ve daha birçok belgesel hâlâ dijital platformlarda izleniyor.

NTV'de Ana Haber Bülteni, Yakın Plan, Ters Açı, Dünya Saati ve Dünyanın Haberi isimli programların hazırlanıp sunulmasına katkı sağladı. NTV Radyo için hazırladığı "Babil Kulesi" isimli bir belgesel programın yayını devam ediyor. NTV Yayınları'ndan çıkan çok sayıda kitap ve dergide makaleleri yayımlandı.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (Sedat Simavi Ödülleri), Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD), Türkiye Yazarlar Birliği (TYB), Birleşmiş Milletler Gazeteciler Derneği (UNCA) gibi örgütler tarafından verilmiş başarı ve onur ödüllerine sahip. Ayrıca, Türk Dünyası ile ilgili çalışmalarından ötürü İsmail Gaspıralı Gazetecilik Ödülü, Uluslararası Türk Akademisi Onur Ödülü ve TASAM Kızıl Elma Ödülü sahibi.

Ahmet Yeşiltepe hâlâ NTV Dış Haberler Müdürü olarak görev yapıyor.

Berk Öztürk: 1988 yılında doğdu. Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim bölümünden mezun oldu. Başlangıcını hatırlayamayacağı kadar uzun süredir resim yapıyor. Özellikle son yıllarda pek çok çocuk kitabı resimledi ve resimlemeye de devam ediyor. Çok sevdiği kedisi "Şevko" ile Bodrum'da yaşıyor.

GİRİŞ

Bir Şaman duasında saklı öğüde inandım: "Bilmek isteyen yola çıkar!"

Derin bir merak duygusu ve zaptedilemez bir öğrenme isteğiyle "Bu insanlarla nasıl bir akrabalık bağım var?" sorusunu heybeme koyup çıktım yola.

Bizi "biz" yapan kültürel birikimin köklerini aramak üzere Asya'nın içlerine doğru on binlerce kilometre yol gittim.

Sonsuzluk hissi uyandıran bozkırlardan doruğu bulutlarla kaplı mavi dağlara, kızıl ve siyah renklerle yoğrulmuş İpek Yolu çöllerinden derin ve karanlık taygalara, en soğuk tundralara, coşkun bir sel gibi akan yeşil ırmaklara sayısız yolculuk...

Orhun Vadisi'ndeki Göktürk yazıtlarından kadim Türk illeri Kaşgar ve Turfan'a, yalçın Tuva Vadilerinden Yenisey kıyılarındaki balballara, Kazakistan'daki kaya resimlerine... Hepsinde birbirinden farklı ama "bize ait" bir hikâyenin öznesiyle tanıştım.

Altaylarda yağmur, Tanrı Dağlarında kar fırtınasıyla yıkandım. Issık Gölü kıyısında soluklandım, Özbek çayhanelerinde lezzeti tattım. Gönül coğrafyamızın otağında, Hoca Ahmed Yesevî dergâhında ruhumu dinlendirdim. Kazan'da şiirlerle, Bakü'de mugamla kendimden geçtim. Fırtına süvarileri Selçukluların izinden Kopet Dağlarını aşıp Horasan'a, oradan Anadolu'ya aktım. Sibirya'dan Urallara, Türkmeneli'den Balkanlara Türk Dünyası'nın yükselttiği kültürün göz kamaştıran zenginliğinde kayboldum.

Elinizdeki Atlas, bu yolculukların özetidir.

"Türkler olmadan dünya tarihi yazılamaz!" sözünün karşılığıdır.

Tarih öncesi zamanlardan günümüze medeniyet serüvenimizin resimli romanıdır.

Bu Atlas sayesinde çocuklar; Türk Dünyası'na dair pek çok ayrıntıyı okuyup öğrenecek, merak ettiklerini araştıracak. Yetişkinler, sahip olduğumuz kültür mirasıyla bir kez daha gurur duyacak.

Muradım buydu, umarım öyle olur.

ÇOCUKLAR İÇİN ÖN SÖZ

Sevgili çocuklar,

Bu atlas şimdiye kadar gördüğünüz atlaslardan hayli farklı. Çünkü buradaki sayfalar sizi çok heyecanlı yolculuklara çıkaracak. Bilmediğiniz, belki de hiç duymadığınız ülkelere, sizinle akraba ama hiç tanışmadığınız insanlara götürecek.

O yerlere sizin için gittim, gördüm ve bu atlası Berk ağabeyinizle birlikte hazırladım. Her sayfada sayısız gerçek öykü, kahraman ve olayla karşılaşacaksınız. Bunların birçoğunu buradan öğreneceksiniz. Bazılarını merak edip, hikâyesini araştırmaya başlayacaksınız. Aslında, benim de sizden istediğim tam olarak bu! Gördüğünüz resimlerin altındaki yazıları okuduktan sonra, o yerler, kişiler ve olaylar hakkında daha fazla bilgi edinmek için mutlaka araştırın. Bunlarla ilgili kitaplar okuyun, öğretmenlerinize veya bilgisine güvendiğiniz büyüklerinize danışın, onlarla birlikte internet üzerinden fotoğraf ve videoları inceleyip, merak ettiğiniz cevapları bulmaya çalışın.

Bu atlasla çeşitli oyunlar da oynayabilirsiniz. Mesela resimlerin adını ve altındaki yazıları okuyup arkadaşlarınıza bunların hangi ülke ya da bölgeye ait olduğunu sorabilirsiniz. Ya da arkadaşlarınıza, baktığınız sayfadaki ülkeye/bölgeye ait meşhur kişilerin kimler olduğunu; müzik aletlerinin, kıyafetlerin, canlı türlerinin ya da yemeklerin adlarını sorabilirsiniz.

Sayfalar arasında dolaşırken belki de ileride üzerine bineceğiniz bir at, tadına bakacağınız bir yemek, giyeceğiniz bir kıyafet ya da oynayacağınız bir çocuk oyunu bulacaksınız. Bir de sayfalar arasında beni bulacaksınız...

Dikkatlice bakın bakalım; "Ahmet Abi nerede?"

Değerli çocuklar,

Bu atlas, çoğunlukla ülkelerin, bölgelerin, şehirlerin sınırlarını gösterse de; aslında size Türk Dünyası'nın kültür zenginliğini ve görkemli tarihini anlatıyor.

Burada çıkacağınız yolculuklarda Türklerin tarihindeki önemli kişi ve olayları öğrenecek, gurur duyacağınız hikâyeler okuyacaksınız. Fatih Sultan Mehmet'ten, Mustafa Kemal Atatürk'e; İsmail Gaspıralı'dan, Cengiz Aytmatov'a; Tomris Hatun'dan, Fatma Aliye Topuz'a; birçok kahraman size ileride yapacağınız işler için ilham verecek.

Şimdi, haritaların üzerinde bize uzak görünen ama sevgisi yüreğimizde atan, köklerimizin dayandığı, uygarlıklar kurduğumuz diyarlara gitme vakti.

Haydi, yola çıkalım!

TEŞEKKÜR

Fikri bana getiren editörümüz Öznur İzgi'ye, çizgileriyle Türk Dünyası'nı mükemmel bir şekilde canlandıran Berk Öztürk'e, haritaların grafik düzenini titiz bir ustalıkla hazırlayan Ceyhun Durmaz'a teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ortaya çıkan eser onların büyük emeği, sabrı ve iki yıla yayılan çabasının ürünüdür.

Kültür Atlası'nı yıllardır emek verdikleri Türk Dünyası'na armağan edebilmek için samimi gayret gösteren Oğuz Alpay ve Ertuğrul Alpay'a ayrıca şükranlarımı sunmak isterim.

Atlas'ı hazırlarken hepsi benimle birlikte yolculukları âdeta yeniden yaptılar.

Onlar da bu Atlas önce çocukların hayal dünyasına, sonra yetişkinlerin heyecan duygusuna kapılar açsın, anne ve babalar Türk Dünyası'nın hazinelerini çocuklarıyla birlikte keşfetsinler istediler.

Hepimizin muradı buydu, umarız öyle olur.

İTHAF

Her yolculuğun ardından, gittiğim ülkenin hikâyelerini anlatmamı isteyen kızlarım Lidya ve Mina'ya bana verdikleri ilham için minettarım. Bu Atlas, onlar gibi meraklı ve öğrenmeye hevesli çocukların baş ucu kitabı olacak.

Kendi kültürlerinin köklerine yapacakları yolculuklar için rehber, bir yol gösterici olacak.

İÇİNDEKİLER

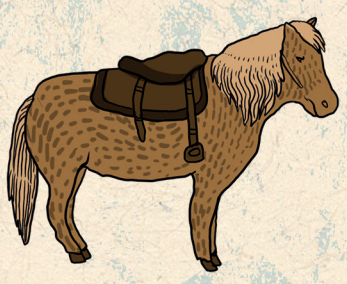
BATI TRAKYA 10
TÜRKİYE 12
İSTANBUL 14
EDİRNE 16
BURSA 17
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ 18
TÜRKMENELİ 20
GÜNEY AZERBAYCAN 22
AZERBAYCAN 24
TÜRKMENİSTAN 26
ÖZBEKİSTAN 28
BUHARA 30
SEMERKANT 32
TAŞKENT 34
HİVE 35
KAZAKİSTAN 36
TÜRKİSTAN 38
KIRGIZİSTAN 40
DOĞU TÜRKİSTAN 42
YAKUTİSTAN (SAHA CUMHURİYETİ) 44
HAKAS CUMHURİYETİ 46
TUVA CUMHURİYETİ 48
ALTAY BÖLGESİ (KRAYI) 50
ALTAY CUMHURİYETİ 51
BAŞKURTİSTAN CUMHURİYETİ 52
TATARİSTAN CUMHURİYETİ 54
ÇUVAŞİSTAN CUMHURİYETİ 56
KIRIM 58
GAGAVUZYA 60

BATI TRAKYA

EVLAD-I FATİHAN TOPRAKLARI

Başkent: Gümülcine (İdari değil)
Dil: Türkçe
Nüfus: 250 binden fazla Türk vardır.
Yüz Ölçümü: Yaklaşık 15.000 km²
Para Birimi: Yunan Drahmisi

Batı Trakya, tarihi Trakya bölgesinin Yunanistan'da yer alan bölümüdür. Yunanistan'da Türkçenin en yoğun konuşulduğu bölgedir. Ancak bu atlasa, Bulgaristan sınırları içerisinde Türklerin yoğun olarak yaşadığı yerler de dahil edildi.

Batı Trakya, Osmanlı Mebusan Meclisi'nin aldığı kararlar doğrultusunda çizilen sınırlar Misak-ı Millî haritasında bulunur.

Kuvayımilliye tabiri ilk defa Batı Trakya mücadelesinde kullanılır. Batı Trakya Bağımsız Hükümeti, 31 Ağustos 1913 tarihinde Batı Trakya'da kurulmuştur. Balkan Savaşları sonrasında Batı Trakya'da Türkler ve Pomaklar başta olmak üzere çoğunluğu Müslüman ahali tarafından kurulan bu devlet sadece 52 gün yaşamıştır.

Batı Trakya, mübadelenin merkezi olmuştur. 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak yapılan sözleşme uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı'nın kendi ülkelerinin 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak yapılan sözleşme uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı'nın kendi yurttaşlarını zorunlu göçe tabi tutmasına "mübadele" denir. Göçe tabi tutulan kişilere ise "mübadil" denir.

Baniçka
Peynirli, tereyağlı Bulgar böreği

Mehmet Emin Aga
İskeçe müftüsü

İskeçe Karnavalı
Pek çok ülkenin katıldığı kostümlü geçit töreni

Kavalalı Mehmet Ali Paşa
Uzun yıllar Mısır'ı idare eden yönetici

Kavala Kurabiyesi

İskeçe Eski Şehir

İskeçe Çınar Camii

Aziz Nikola Kilisesi/İbrahim Paşa Camii

İskeçe Kütüklü Baba Tekkesi

Dr. Sadık Ahmet
Batı Trakya Türklerinin hakları için mücadele eden tıp doktoru ve siyasetçi

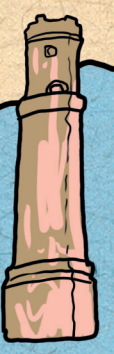
Kavala Su Kemeri

İskeçe

İskeçe Hamidiye Köprüsü

İskeçe Saat Kulesi

Kavala

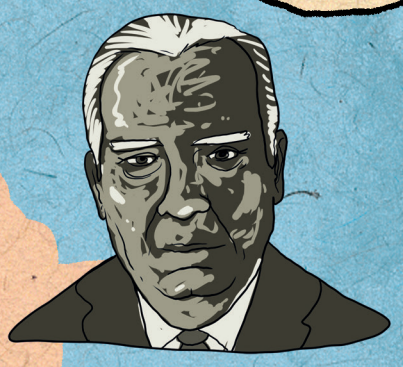
Mehmed Ali Paşa Külliyesi

Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi
Zorunlu göç hareketi

Lozan Antlaşması
Bu antlaşmayla Osmanlı Devleti resmen sona ermiş, Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılmıştır.

Muzaffer Salihoğlu
Eğitimci ve siyasetçi

Geleneksel Kıyafetler

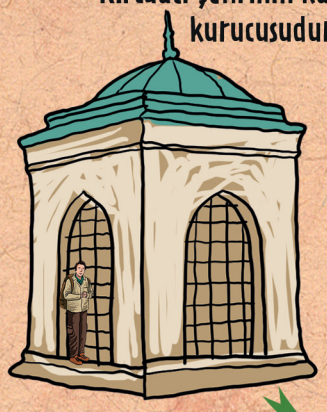

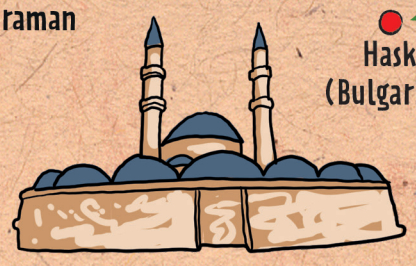
Taşoz

Karyoka
Kestaneli, çikolatalı tatlı

Gazi Kırca Ali Türbesi
Kırcaali şehrinin kahraman kurucusudur.

Hasköy
(Bulgaristan)

Hasköy Eski Camii

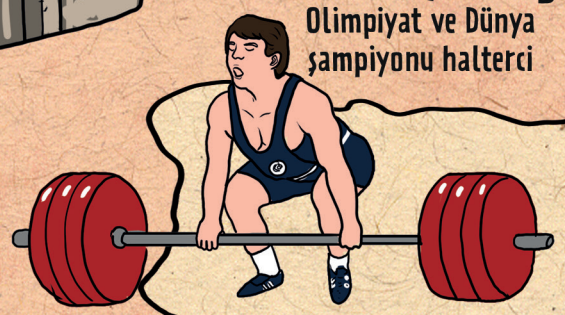

Kırcaali Merkez Camii

Tatlısu Levreği

Naim Süleymanoğlu
Olimpiyat ve Dünya şampiyonu halterci

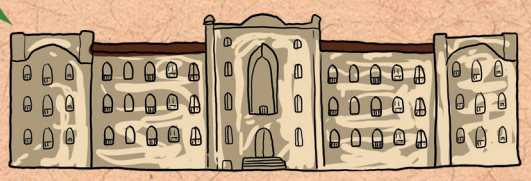
Kırcaali
(Bulgaristan)

Kırcaali Eski Saat Kulesi

Şekil benzerliğinden Taş Mantarlar olarak bilinen yeryüzü şekli

Kırcaali Bölge Tarihi Müzesi

Kedi Balığı

Dimetoka

Pomaklar
Balkanlar'da yaşayan Müslüman halk

Dimetoka Çelebi Sultan Mehmet Camii
Avrupa'daki en önemli Müslüman anıtlarından biri

Gümülcine Saat Kulesi

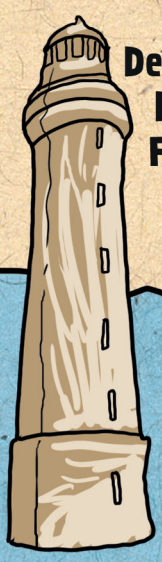

Gümülcine

Gümülcine Gazi Evrenos Bey İmareti

Seçek Yayla Şenlikleri
Rumeli'nin fethinin kutlandığı geleneksel şenlik

Dedeağaç Deniz Feneri

Sufli İpek Müzesi
Müzede ipek tarihinden ipek böceği yetiştiriciliğine kadar pek çok bilgi vardır.

Dedeağaç

İpek Böceği

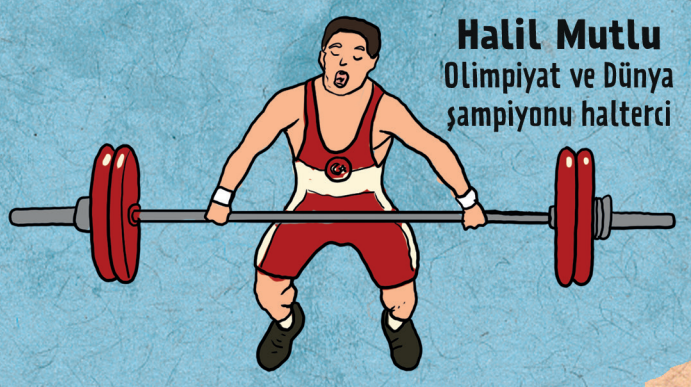

Talat Paşa
Osmanlı dönemi devlet adamı

Ahtapot

Semadirek

Halil Mutlu
Olimpiyat ve Dünya şampiyonu halterci

Tahsin Özgüç
Türk arkeolojisinin kurucularından bilim insanı

Ege Denizi

Geleneksel Yağlı Güreş

Nasreddin Hoca
Fıkralarıyla meşhur halk kahramanı

Karagöz ve Hacivat
Geleneksel gölge oyununun başkarakterleri

Mantı

Çinili Tabak

Karadeniz

Ayçiçeği

Şerbet

Mimar Sinan'ın ustalık eseri
Selimiye Camii

Pirî Reis
Denizci ve haritacı

Saz Kedisi

Ayı

Nar

Meriç Nehri

Edirne Uzunköprü

Edirne

Topkapı Sarayı

Mimar Sinan
Dünyaca tanınan Osmanlı başmimarı

Mahmutbey Camii

Kastamonu

Kızıl Tilki

Samsun

Troya Atı

İstanbul

Marmara Denizi

Mimar Sinan'ın kalfalık eseri
Süleymaniye Camii

Yedigöller

Bozkurt

Çanakkale Şehitler Abidesi

Çanakkale

Manyas Gölü

Bursa

Bursa Ulu Camii

Sakarya

Odunpazarı Modern Müze

Kızılırmak

Ankara

Anıtkabir

Çorum

Hitit Güneşi

Ayran

Zeytin ve Zeytinyağı

Cumalıkızık
Tarihî Osmanlı Köyü

Bursa Şeftali

Eskişehir

Lületaşı

Mustafa Kemal Atatürk'ün anıt mezarının bulunduğu yapı

Nevşehir

Hattuşa
Aslanlı Kapı

Ege Denizi

İzmir

İzmir Saat Kulesi

Efes Antik Kenti

Hierapolis Antik Kenti ve Tiyatrosu

Mevlânâ Türbesi

Tuz Gölü

Çatalhöyük
Yeryüzündeki ilk toplu yerleşim alanı

Kapadokya ve Balon Turu

Seyhan

Aydın İnciri

Menderes

Denizli

Beyşehir Gölü

Konya

Yaban Domuzu

Kebap

Yaprak Sarması

Pamukkale Travertenleri

Antalya

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî
Anadolu'da yaşamış mutasavvıf, şair

Toros Dağları

Ceyhan

Bor

Üzüm Bağları ve Kuru Üzüm

Aspendos Antik Tiyatrosu

Göksu

Adana ve Mersin Turunçgilleri

Asi

Ney

Tırtak (Yunus)

Olimpos Dağı ve Antik Yerleşimi (Yanartaş)

Beyaz Peynir

Kardelen

Pamuk

Akdeniz

Zeybek

Bağlama

Mimoza Çiçeği

Uzun Burunlu Denizatı

Bindallı
Özel günlerde giyilen işlemeli kadın giysisi

Levrek

Gözleme

Yasemin Dalkılıç
Dünya su altı dalış rekortmeni